

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointifoorumi

Jokainen kohtaaminen on mahdollisuus

Teams-ympäristössä 13.10.2020 klo 9.00–15.30

Varpu Wiens Sokra/Diak ja Tytti Tuulos Sokra/THL

Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos

DIAKONIA-
AMMATTIKORKEAKOULU
DIACONIA
UNIVERSITY OF
APPLIED SCIENCES

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Jokainen kohtaaminen on mahdollisuus

Mitä osallisuus on Pohjois-Pohjanmaalla

Asiantuntija Varpu Wiens, Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke – Sokra /Diak (Itä- ja Pohjois-Suomi)

Kansalaisyhteiskunta muutoskyvyn edistäjänä – toimitaan toisin

Asiantuntija Tytti Tuulos, Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke – Sokra/THL

...THEN YOU HAVE TO HAVE THIS.

Kuuleeko Pohjois-Pohjanmaa

Mitä vahvemmin kuntalainen kokee kunnan kuuntelevan kuntalaisten mielipiteitä, sitä paremmin hän arvio kuntansa pärjäävän kuvitteellisessa ”hyvä asua ja elää” – kilpailussa

Osallisuus Tea-viisarin kertomana - kehittämiskohteita

Perus- terveydenhuolto

- Verkon avoimuus
- Osallistumis- ja vaikuttamistavat

Kulttuuri

- Kirjaston tilojen tarjoaminen kansalais-toimintaan
- Palveluiden käyttäjät mukaan kunnan toimielimiin

Kuntajohto

- Osallisuus-ohjelman toteutuminen
- Mahdollisuus osallistua kunnan talouden suunnitteluun

Opetus

- Huoltajien ja oppilaiden vaikutusmahdollisuudet

Liikunta

- Palveluiden käyttäjät mukaan kunnan toimielimiin
- Seurojen edustajia asiantuntijaelimiin

Kouluterveyskyselyn kertomaa osallisuudesta

8 – 9 -lk

Pojilla hieman tyttöjä enemmän kokemusta siitä, että ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä

Pojat kokivat saavansa enemmän myönteistä palautetta tekemisestä kuin tytöt

Pojat kokivat tyttöjä enemmän olevansa tarpeellinen muille ihmisille

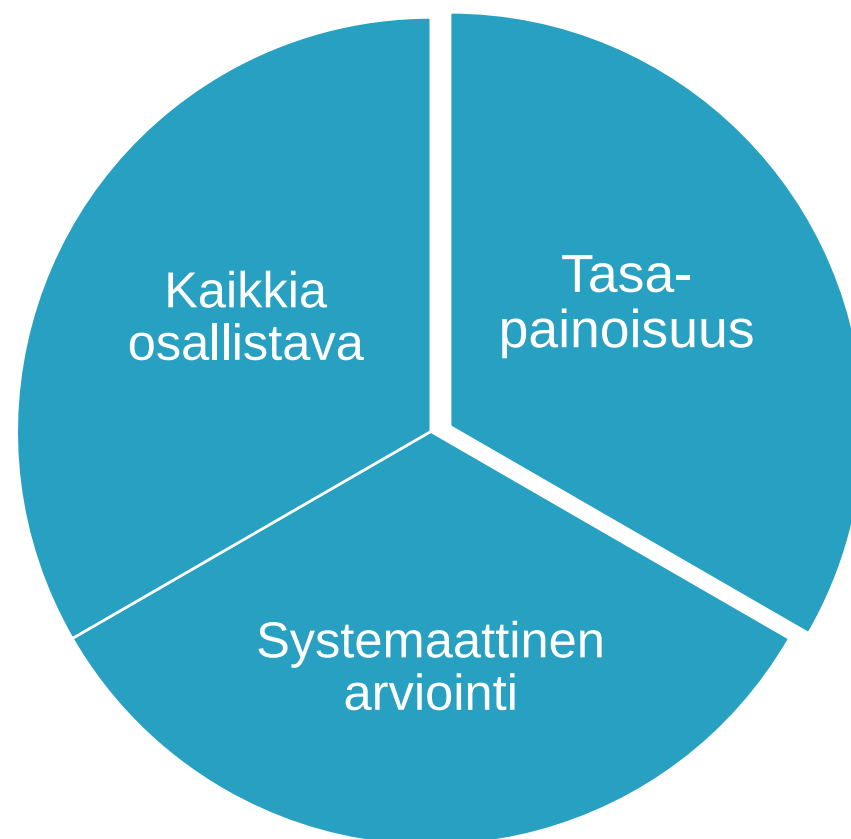
Lukiolaiset

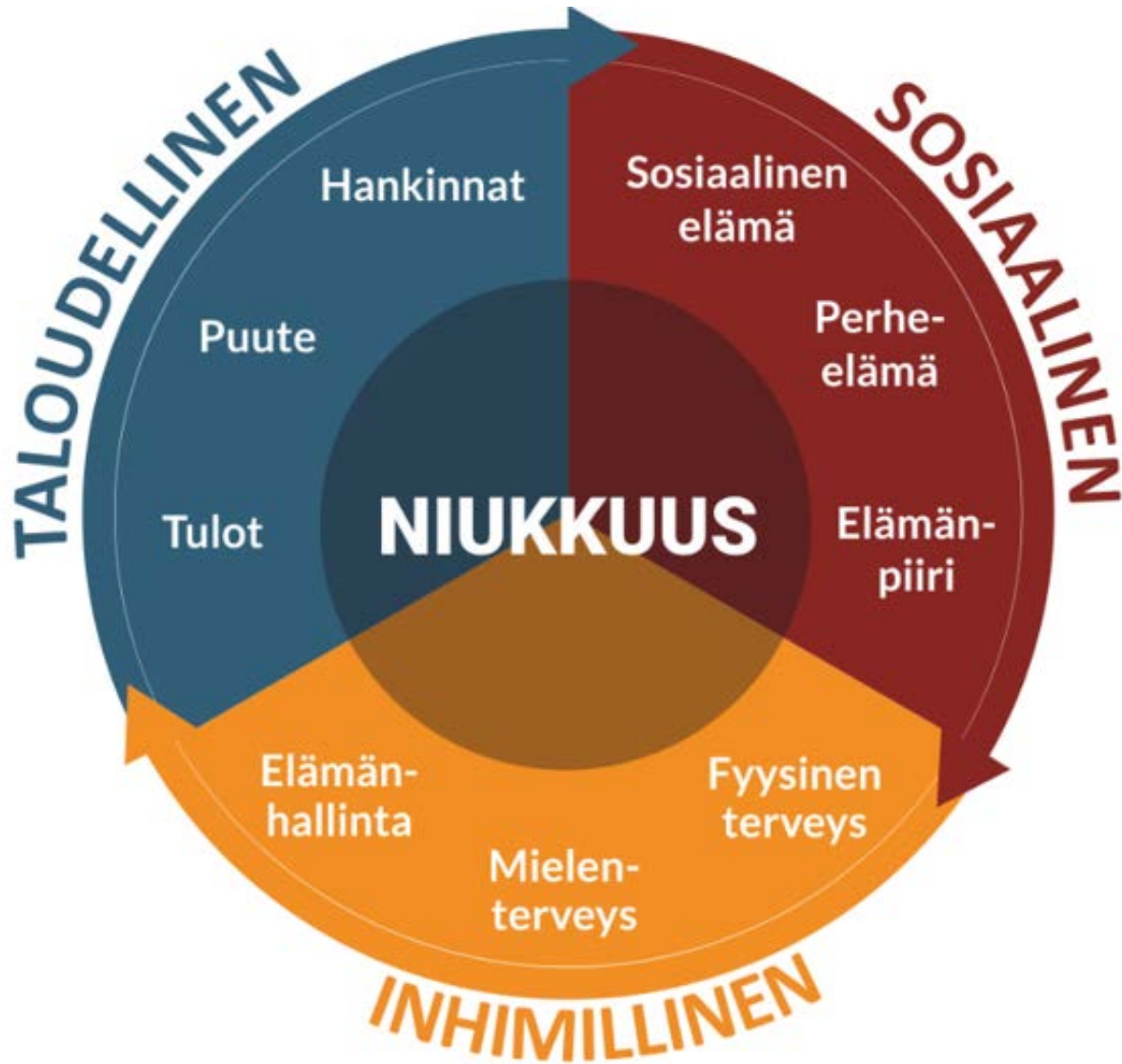
Tytöt kokivat poikia vähemmän, että elämällä on tarkoitus

Pojat kokevat päivittäiset tekemiset merkityksellisemmiksi kuin tytöt

Kuntien hyvinvointikertomusten analyysi toive kertaluonteisuudesta pysyvään toimintaan

Niukkuuden noidankehä tuo esiin kehittämistarpeita

Vakaus, yhteisöllisyys, osallisuus ja kiinnittyminen heikentyvät

Keinottomuus käsitellä asioita kasvattaa stressiä

Toiveikkaus, positiiviset tunteet ja itseluottamus vähenevät

Asioiden hyväksyminen vaikeutuu

Toipuminen hidastuu

Sosiaalinen vertailu vahvistuu ja aiemmat huonot kokemukset saattavat aktivoitua

Itsensä kehittäminen ja voimavarojen tarkoituksenmukainen käyttö vaarantuvat

Analyysi: Korona kurittaa kuntien kustannuksia

Huono-osaisuuden hinta kunnille

420,40 €
per asukas

7 %

kuntien netto-
kustannuksista

13 %

kuntien sote netto-
käyttökustannuksista

Huono-osaisuus ja sen seuraukset kunnissa todennäköisesti kasvavat akuutin työttömyyden ja pienyrittäjien tulottomuuden seurauksena samalla kun jo aiemmin heikossa asemassa olevien väestöryhmien asema heikkenee, kirjoittavat Joakim Zitting, Sakari Kainulainen ja Varpu Wiens. (Grafiikka: DIAK)

**Huono-
osaisuudella on
myös taloudellisia
kustannuksia**

<https://kuntalehti.fi/uutiset/sote/analyysi-korona-kurittaa-kuntien-kustannuksia/>

”Ei tämän aivan näin pitänyt mennä”

Pohjois-Suomen nuoret niukkuusaineisto: Onko taloudellinen niukkuus vaikeuttanut elämääsi ja miten?

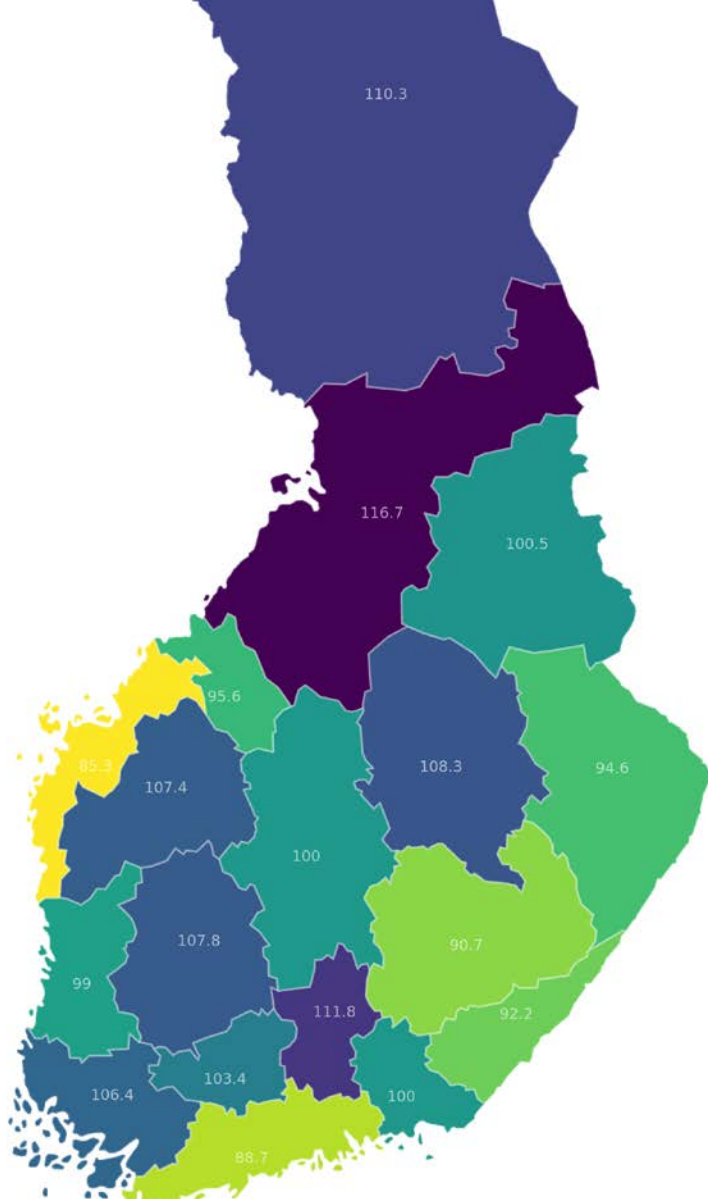
Taloudellinen niukkuus vaikuttaa mielenterveyteen, ihmissuhteisiin, hankintoihin tai perheen perustamiseen. Niukkuus rajoittaa harrastusten aloittamista ja sosiaalista elämää.

”Tulevaisuus ahdistaa ja rahan puute vaikuttaa mielenterveyteen”

”Tulevaisuuteen luottaminen on vaikeaa”

”Stressi, ahdistus ja masennus; vaikeus saada hoitoa niihin huonon taloudellisen tilanteen vuoksi”

”Taloudellisen niukkuuden aiheuttama ahdistus erityisesti tulevaisuudesta on suuri tekijä sairastamassani masennuksessa ja ahdistuneisuushäiriössä”

rank

Maakunnat

Rahanpuutteen vuoksi ruoasta,
lääkkeistä tai lääkärikäynneistä
tinkimään joutuneiden osuus

1

Pohjois-
Pohjanmaa

116.7

2

Päijät-Häme

111.8

3

Lappi

110.3

4

Pohjois-Savo

108.3

5

Pirkanmaa

107.8

6

Etelä-
Pohjanmaa

107.4

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Paljon on jo tehty – osallisuus vahvistuu

Tulevaisuuden
sote-keskus-
hankkeen
osallisuutta
edistävät mallit

Hyvinvointi-
kertomusten
arviointi

Ihmisläh-
töinen
hyvinvointi-
käsite

Ilkeiden ilmiöiden
valinta

Osallisuus-
määritelmä

Hyvin-
vointi-
sopimus

Osallisuus
sote-
uudistus-
hankkeessa

Osallisuusohjelma
Osallisuusvastaava

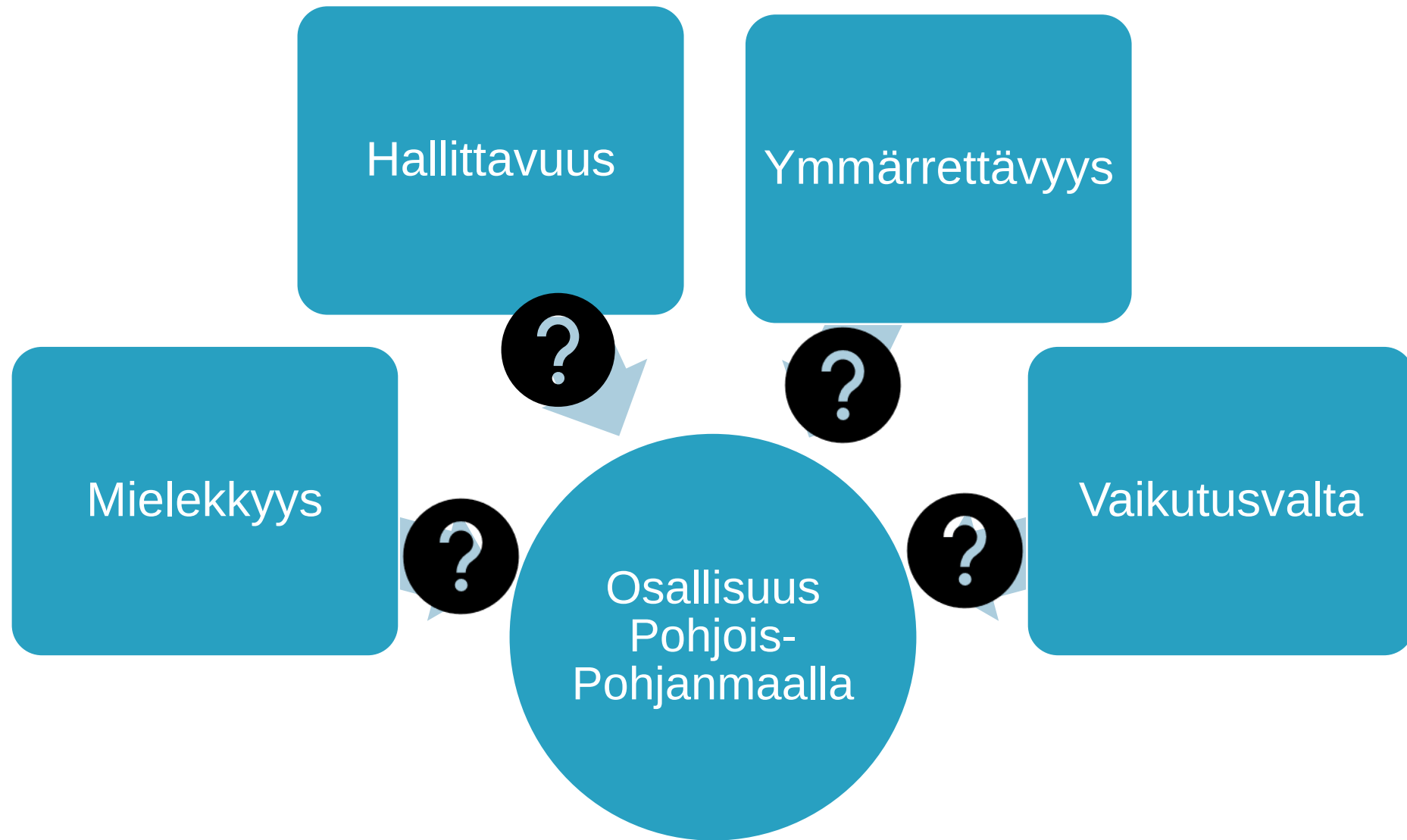
Verkostot

Yhteiset
toiminta-
tavat

Osallisuus-
verkosto!

Osallisuus Pohjois-Pohjanmaalla

Osallisuus omassa elämässä

- Minä tulen kuulluksi, voin osallistua toimintaan omaehtoisesti ja minun yksilölliset tarpeeni huomioidaan.

Osallisuus yhteisöissä ja vaikuttamisen prosesseissa

- Minä voin vaikuttaa oman elämäni kulkuun ja itseäni koskevien asioiden ja palveluiden kehittämiseen.

Osallisuus yhteisestä hyvästä

- Minä pääsen halutessani tekemään asioita, jotka edistävät yhteistä hyvää ja pääsen myös nauttimaan niistä.

Osallisuutta edistämällä voidaan

Vähentää eriarvoisuutta, köyhyyttä ja syrjäytymistä

- Osallisuus on yhteydessä hyvinvointiin ja terveyteen

Saada yhteis-kuntaryhmät kohtaamaan

- Syntyä uutta toimeliaisuutta
- Syrjintä, ennakkoluulot ja yksinäisyys vähenevät

Parantaa palveluja

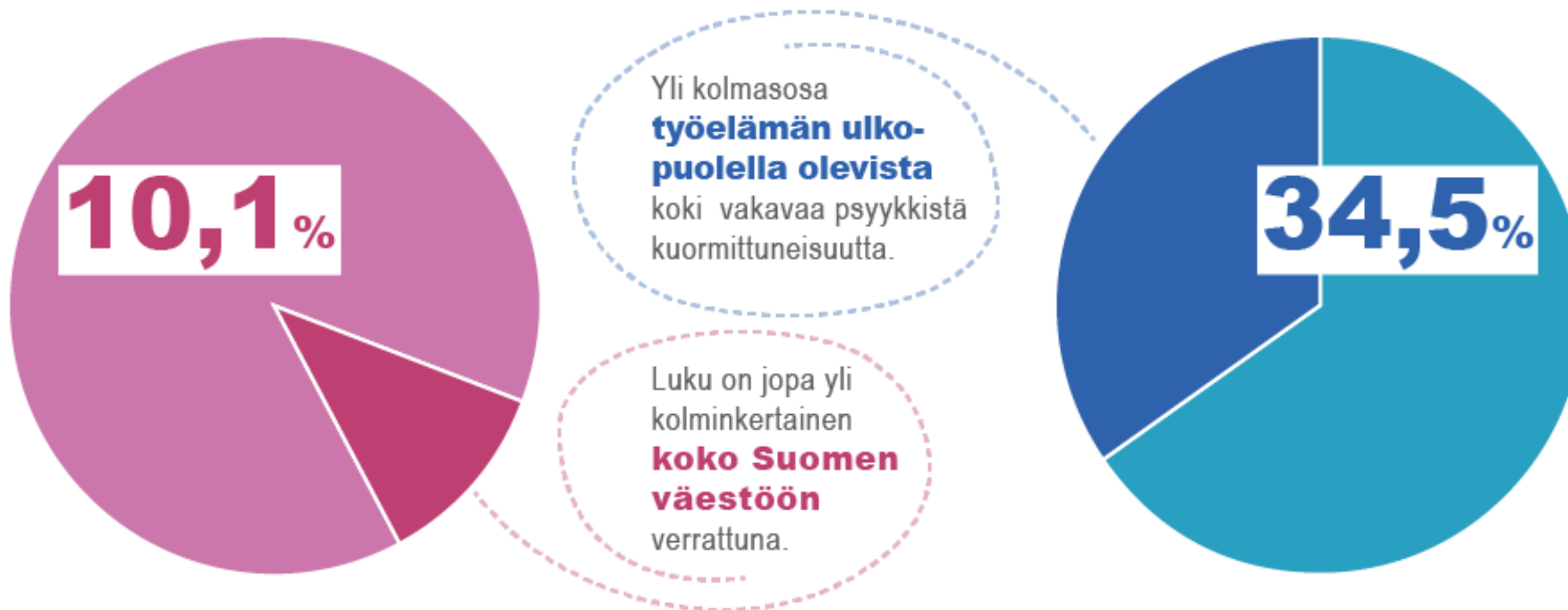
- Ihmiset kohdataan ihmisinä
- Palvelujen käyttäjät osallistuvat palvelujen kehittämiseen

Edistää työ- ja opintopoluilla etenemistä

- Vaikutusmahdollisuudet, arvostus ja tarpeellisuuden tunne suuntaavat toimijuutta tulevaan

TYÖELÄMÄN ULKOPUOLELLA OLEVILLA

vakava psyykkinen kuormittuneisuus on jopa kolme kertaa yleisempää kuin koko väestössä

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Lähde: THL 2018

Edistä osallisuutta näillä periaatteilla

- Ihminen voi osallistua toimintaan tai palveluun omaehtoisesti.
- Osallistujalle etsitään yksilöllisiä ratkaisuja.
- Osallistuja kohdataan kunnioittaen ja kategorisoimatta.
- Yksin jääneet ja omiin oloihinsa päätyneet löydetään ja saadaan mukaan toimintaan.
- Toimintaa tai palvelua kehitetään yhdessä.
- Toiminta vahvistaa osallistujan vaikuttamismahdollisuuksia myös toiminnan ulkopuolella.
- Ihminen pääsee osalliseksi yhteisestä hyvästä. Ihminen saa arvostusta, kiitosta ja yhteyksiä muihin ihmisiin. Yhteiskuntaryhmät kohtaavat.

Kriittiset kohdat

- Suunnitelmallisuutta syrjäyttävien mekanismien tunnistamiseksi ja poistamiseksi
- Osallisuustoimenpiteiden seuranta, arviointi ja nivoutuminen kokonaisuuksiin
- Osallisuuden kolme tasoa huomioiden -> kompleksisuus ja yhtymäpinnat
- Mitä luvataan ja mitä toteutetaan
- Tunnistaa keiden osallisuutta edistetään -> kaikkien heikoimmassa asemassa olevien tavoittaminen
- Yhteinen näkymä osallisuudesta ja toimenpiteistä -> yhteistyörakenteet sovitaan alueellisesti yhteistyössä kuntien, järjestöjen, seurakuntien ja muiden toimijoiden kanssa

Pohjois-Pohjanmaan osallisuuden murtumakohdat

- palveluiden siiloutuneisuus ja katvekohdat
- yksinäisyyden lisääntyminen
- mielenterveyden kuormittuminen
- viestinnän saavutettavuus ja digitalisaatio
- toimeentulon niukkuus

Millaisia tarpeita ja odotuksia teillä on Pohjois-Pohjanmaan maakunnallisen osallisuusverkoston toimintaan liittyen?

heikommassa asemassa olevien ihmisten yksilöllinen ääni kuuluviin

viranomaistyö toimivammaksi ja lähemmäksi asiakasta

pienien järjestöjen osaamisen ja tietämyksen hyödyntäminen

edustukset eri kokoisista kunnista

osallisuusrakenteiden luominen

tiedonkeruu ja hyvien käytänteiden jakaminen

uusien toimintatapojen kehittäminen, mm. heikoimmassa asemassa olevien tarpeet kuntapäättäjien tiedoksi

vaikuttavuutta osallisuustyöhön ja rohkaisua kunnille vaikuttavuustiedon pohjalta

Euroopan sosiaalirahasto toimintalinja 5 on investointi osallisuuden edistämiseen ja köyhyyden torjuntaan

- ESR TL 5 hankkeet edistävät työelämän ulkopuolella olevien työikäisten osallisuutta ja torjuvat köyhyyttä.
- **N 467** hanketta eri puolilla Suomea vuodesta 2014 alkaen (käynnissä 184).
- Pohjois-Suomessa hankkeita 107; käynnissä 52 (päättäneitä 55).
- **Sokra-koordinaatiohanke** kokoaa osallisuustyötä tekevät yhteen, tutkii, tukee arviointia, vaikuttaa ja viestii.

Kumppanuusrahoitusmalli

Luovat menetelmät

Näin aktivointi lisää työttömien osallisuutta

Kansalaisvaikuttamisen vahvistaminen

Lisää ansaitsemisen mahdollisuuksia

Kokemusosaaminen

Pelillisyyden hyödyntäminen sosiaalityössä

Pitkään työttömänä olleiden työllistymisen tuki

Osallisuutta edistävä hallintomalli

Verkostoiva työ

Osallisuuden esimerkkejä monipuolisesti

ESR TL 5 -kehittämistyö tulee kytkeä osaksi kansallista, alueellista ja paikallista kehittämistyötä

- Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus sekä Työkykyohjelma
- Työllisyyden kuntakokeilut
- Mielenterveysstrategian mukaiset ja lastensuojelun kehittämisen hankkeet
- Demokratiaohjelma 2025
- Osallisuustyön johtaminen kunnissa ja maakunnissa

Maakuntastrategioiden ja ESR-tavoitteiden tulisi tukea toisiaan paremmin

(VTV:n tuloksellisuustarkastus: ESR-tukien myöntö, seuranta ja vaikutukset 2014–2020)

Osallisuutta edistävä hallintomalli tukee osallisuustyön johtamista (Thl.fi)

Voidaan soveltaa myös ESR-hanketyössä

Osallisuutta edistävässä hallintomallissa kuntalaiset ja palvelunkäyttäjät osallistuvat kehittämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen

Kehittämisen tavoitteista ja halutuista tuloksista **sovitaan yhdessä.**

Osallistujat voivat olla mukana aina uuden toiminnon tai palvelun **tarpeellisuuden toteamisesta sen toteutukseen ja arviointiin.**

Valtio tai kunta on vetovastuussa:
rakenteet ja kulttuuri mahdollistavat osallisuutta lisäävien toimintatapojen toteutumisen.

Työkaluja ja malleja hallintomallin käytännön toteutukseen

Osallisuuden palaset löydät Innokylä-verkkopalvelusta.

Thl.fi:

[Osallisuusohjelman teko](#)

[Kumppanuusrahoitusmalli](#)

[Verkoistoivan työn mallit](#)

[Kokemusosaamisen mallit](#)

[Ammattilaisten osallisuutta vahvistavat mallit](#)

➤ Kaikki löytyvät sivulta [Osallisuutta edistävä hallintomalli \(Thl.fi\)](#)

Osallisuustyöllä lisää vaikuttavuutta

**PALVELUN KÄYTTÄJÄT
TUTUIKSI**

**TYÖNTEKIJÄN
ROOLINMUUTOS**

**KOKEMUSASIAINTUNTIJATYÖN
TEHTÄVÄNKUVAT EHKÄISEVÄSSÄ
ASUNNOTTOMUUSTYÖSSÄ**

KOPPIA ASIAKKAASTA

AJANKÄYTÖN RIITTÄVYYS OSALLISUUSTYÖSSÄ RAKENTAA LUOTTAMUSTA

Riittävä paneutuminen asiakkaan tilanteeseen lisää työntekijän mahdollisuuksia muodostaa kattava kuva asiakkaan tilanteesta, hyödyntää verkostoja ja löytää apua. Kiireettömyys mahdollistaa myös yhteiskehittämisen, jossa asiakkaat toimivat ammattilaisten kanssa tasavertaisina.

Osallisuuden palasen kuvaus ja arvio: [Ajankäytön riittävyys osallisuustyössä rakentaa luottamusta \(Innokylä.fi\)](#)

Osa kokonaisuutta: [Ammattilaisten osallisuus edistää palvelujen vaikuttavuutta \(Thl.fi\)](#)

Uudistuva aikuissosiaalityö

Pelillisuus ja leikillisuus mahdollistaa ammattilaisen ja asiakkaan tasa-arvoisemman kohtaamisen.

Pelillisyyden hyödyntäminen voi kääntää ammattilaisen ja asiakkaan roolit pälaelleen, jos ammattilainen heittäytyy peliin tai leikkiin asiakkaan kanssa. Ja varsinkin, jos asiakas itse on pelien asiantuntija.

Pelillisuus ja pelien käyttö voi motivoida nuorta tai paljon pelaavaa asiakasta palvelujen pariin.

Luovat ja luontolähtöiset menetelmät vahvistavat osallisuutta

Ihmiselle luontevien menetelmien avulla voidaan harjoitella epäonnistumista ja samalla vahvistua.

”Mokaamalla oppimisen” toimintamallia on kehitetty Tenho-hankkeessa Oulussa, Kajaanissa, Helsingissä ja Tampereella.

RYHMÄTYÖLLISTÄMISEN AVULLA ELIVOIMAA KYLIIN

Työllistyneet saavat työtä ja vertaistukea.

Kyläyhdistykset saavat resursseja toimintaan, kyläyhteisöt työpaikkoja ja lähipalveluja.

Osallisuuden palasen kuvaus ja arvio: [Ryhmätyöllistämisen avulla elinvoimaa kyliin \(Innokylä.fi\)](https://www.innokyla.fi/)

Osa kokonaisuutta: [Lisää ansaitsemisen mahdollisuuksia työttömille ja muille työelämän ulkopuolella oleville \(Thl.fi\)](https://thl.fi/)

Kartoita osallisuuden edistämisen tarpeet apukysymysten avulla

1

Osallisuus omassa elämässä

Onko kunnassanne asukasryhmiä, jotka välttelevät julkisia tiloja, koska eivät koe niitä turvallisiksi?

Voivatko kunnan työntekijät tehdä joustavasti työtä erilaisissa paikoissa ja erilaisilla menetelmillä, jotka palvelevat heidän asiakkaitaan parhaiten?

2

Osallisuus yhteisöissä ja vaikuttamisen prosesseissa

Millaista yhteiskehittämistä ja/tai yhteistuotantoa kunnassanne tehdään?

Miten kuntanne hyödyntää asukkaiden ja muiden paikallisten toimijoiden asiantuntemusta ja toimintavalmiuksia yhteisten ongelmien ratkaisemisessa?

Onko kunnassa rahoitusmekanismia asukkaiden pienimuotoisiin kehittämisprojekteihin?

3

Osallisuus yhteisestä hyvästä

Millaisia osallisuutta edistäviä rakenteita kunnassa on?

Osataanko kunnassa hyödyntää päiväkoteja, kouluja ja asukastiloja, jotta kuntaan myös muualta muuttaneet asukkaat saadaan osaksi asuinyhteisöä ja toteuttamaan ja tuottamaan itselleen tärkeitä asioita?

Tarjoaako kunta apua osuuskuntien perustamiseen?

Osallisuusohjelman seuranta ja arviointi

Yhdessä sovitut tavoitteet

- Aukkaat, aakkaat, järjestöt, virkamiehet, asiantuntijat
- Ryhmät, raadit, kokemusosaajat

Vastuu

- Nimetään vastuuhenkilöt
- Voidaan jakaa järjestöjen tai virkahenkilöiden kesken
- Voidaan yhdistää voimat seutu-kunnittain

Indikaattorit

- Esimerkiksi osallisuus-indikaattori

Avoin seurantatieto

Avoin seurantatieto osallistaa asukkaita ja järjestöjä

24 apukysymystä miten tunnistat osallisuutta edistävää työtä

Lue lisää

[”Osallisuuden palaset” lisäävät heikoimmassa asemassa olevien osallisuutta \(Thl.fi\)](#)

Osallisuuden yhteydet eri hyvinvoinnin tekijöihin: [Osallisuusindikaattori mittaa osallisuuden kokemusta \(Thl.fi\)](#)

[Työelämän ulkopuolella olevien osallisuus ja hyvinvointi. Kyselytutkimuksen tuloksia \(THL 2018\)](#)

[Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa \(THL 2017\)](#)

[Osallisuus kuuluu kaikille. Innokylän innovaatiokatsaus \(THL 2018\)](#)

[Sokran tutkimusviesti \(Thl.fi\)](#) kokoaa kuukausittain tuoreimpia osallisuustutkimuksen tuloksia meiltä ja maailmalta.

[Osallisuutta päätöksiin -uutiskirje](#) ilmestyy 3–4 vuodessa. [Tilaa uutiskirje tästä.](#)

Sokran koordinaattorit tukevat ESR TL 5 -hankkeita eri puolilla Suomea: [Hankkeet ja hanketuki \(Thl.fi\)](#)

Seuraa Sokraa [Twitterissä](#) ja [Facebookissa](#)

thl.fi/sokra

Kiitos ja ollaan yhteydessä !

Varpu Wiens
Asiantuntija

Varpu.wiens@diak.fi

0505053622

Tytti Tuulos
Asiantuntija

Tytti.tuulos@thl.fi

0295247941

SOSIAALISEN OSALLISUUDEN EDISTÄMISEN KOORDINAATIOHANKE – SOKRA

Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto